

THE COLLAPSE OF AMERICAN CRIMINAL JUSTICE – W.J. STUNTZ

Maartje van der Woude*

W.J. Stuntz
The Collapse of American Criminal Justice

Cambridge: Belknap 2011, 413 p.

'Among the great untold stories of our time is this one: the last half of the twentieth century saw America's criminal justice system unravel.' – W.J. Stuntz 2011, p. 1.

1 Een tragisch succes

The Collapse of American Criminal Justice (hierna: *The Collapse*) vormt een waardig doch tragisch sluitstuk van de carrière van breed gelauwerd rechtsgeleerde William J. Stuntz (Harvard Law School en University of Virginia). Stuntz, hoogleraar straf(proces) recht, legde de laatste hand aan het manuscript van *The Collapse* op zijn sterfbed en heeft daardoor niet kunnen meemaken wat het boek teweeg heeft gebracht. In *The Collapse* brengt Stuntz voor het eerst verschillende thema's samen die hij in eerdere werken reeds afzonderlijk heeft bestudeerd en geanalyseerd, maar nooit eerder expliciet op elkaar heeft betrokken.¹

The Collapse of American Criminal Justice vormt een waardig doch tragisch sluitstuk van de carrière van breed gelauwerd rechtsgeleerde William J. Stuntz

Ondanks de stevige materie die het boek behandelt – het ogenschijnlijk 'ineenstorten' van het Amerikaanse strafrechtssysteem – is het boek alles behalve abstract. Stuntz' heldere schrijfstijl en rijke interdisciplinaire analyse maken dat het boek boeit van de eerste tot de laatste pagina en toegankelijk is voor

een breed, ook niet-juridisch, publiek. Mede door dit brede bereik wordt het boek ook wel aangeduid als 'The most important book about criminal law in the United States published in the past thirty years'.² Deze aanduiding doet mijns inziens geen recht aan de daadwerkelijke kracht van het boek, want die is juist gelegen in het feit dat het boek over veel meer gaat dan alleen het strafrecht. In *The Collapse* beoogt Stuntz inzicht te bieden in de vraag hoe het komt dat '[...] The criminal justice system is doing none of its jobs well: producing justice, avoiding discrimination, protecting those who most need the law's protection, keeping crime in check while maintaining reasonable limits on criminal punishment' (p. 2). Zowel de centraal staande problematiek als ook de mogelijke verklaringen die hiervoor door Stuntz worden gevonden, beslaan veel meer dan het terrein van het recht. Naast inzicht te bieden in een aantal feitelijke veranderingen in het straf(proces) recht, wordt door de auteur gekeken naar de uitwerking die dit aangepaste straf(proces)recht heeft op het functioneren van het strafrechtssysteem in zijn geheel. Daarnaast kijkt de auteur eveneens uitdrukkelijk naar de doorwerking hiervan op het leven van (groepen) burgers binnen de samenleving.

Stuntz' heldere schrijfstijl en rijke interdisciplinaire analyse maken dat het boek boeit van de eerste tot de laatste pagina en toegankelijk is voor een breed, ook niet-juridisch, publiek

Zoals hierna nader uiteengezet zal worden, wijt Stuntz het 'instorten' van het Amerikaanse strafrechtssysteem aan veranderingen binnen het recht, demografische veranderingen en veranderingen binnen politieke structuren zoals die de afgelopen zestig jaar zichtbaar zijn geworden. *The Collapse* vindt daarmee aansluiting bij werken als *The Culture of Control* van David Garland,³ *Governing Through Crime* van Jonathan Simon⁴ en *The New Jim Crow* van Michella Alexander.⁵

* Mr.dr. M.A.H. van der Woude is universitair hoofddocent bij het Instituut voor Strafrecht en Criminologie te Leiden.

- Zie onder meer: W.J. Stuntz, 'Unequal Justice', *Harvard Law Review* 2008-8, p. 1969-2040; W.J. Stuntz, 'Plea bargaining and criminal law's disappearing shadow', *Harvard Law Review* 2004-8, p. 2548-2569; W.J. Stuntz, 'The pathological politics of criminal law', *Michigan Law Review* 2001-3, p. 505-600; W.J. Stuntz, 'The political constitution of criminal justice', *Harvard Law Review* 2006-3, p. 780-851.
- M. O'Donnell, 'Crime and Punishment: On William Stuntz', *The Nation* 30 January 2012, p. 30.
- D. Garland, *Culture of Control. Crime and Social Order in Contemporary Society*, Chicago: University of Chicago Press 2001.
- J. Simon, *Governing Through Crime. How the War on Crime Transformed American Democracy and Created a Culture of Fear*, Oxford: Oxford University Press 2001.
- M. Alexander, *The New Jim Crow: Mass Incarceration in the Age of Colorblindness*, New York: The New Press 2010.

2 Grove maar gedurfde pennenstreken

Ter onderbouwing van zijn betoog maakt Stuntz niet alleen gebruik van juridische documentatie en jurisprudentie, maar put hij eveneens uitvoerig uit diverse historische en politicologische bronnen alsmede uit empirische data zoals criminaliteits- en bevolkingsstatistieken uit binnen- en buitenland. De grove pennenstreken die de auteur soms gebruikt om deze meer sociaalwetenschappelijke data waarmee hij vanuit zijn oorspronkelijke discipline, het recht, wellicht minder vertrouwd was, weer te geven en te interpreteren vormen zowel de kracht als de mogelijke achilleshiel van het boek. Zowel op de historische analyses⁶ als op de interpretatie en het gebruik van sommige empirische gegevens is kritiek geuit.⁷ Stuntz schrijft hierover zelf: 'Though most of this work is about the past and a few portions of it deal with empirical data, I am neither a historian nor an empirical social scientist as members of those guilds will quickly recognize' (p. 9). Stuntz beoogt in mijn ogen ook helemaal geen sluitende historische of empirische analyse te bieden: hij gebruikt de geschiedenis en de empirie als een paar extra glazen op de juridische bril waardoor hij reflecteert op een aantal zorgelijke ontwikkelingen binnen het Amerikaanse strafrechtssysteem. De kracht van het boek is niet gelegen in het feit dat het een definitieve oorzaak-en-effect verklaring biedt gevolgd door een uitgebreid en uitgewerkt panacee aan normatieve oplossingen, maar eerder in het feit dat Stuntz' these een morele uitdaging biedt voor wetenschappers vanuit verschillende disciplines om de dialoog over de verschillende problemen en ontwikkelingen die hij aanstipt en waarneemt ook na zijn overlijden voort te zetten.

Stuntz gebruikt de geschiedenis en de empirie als een paar extra glazen op de juridische bril waardoor hij reflecteert op een aantal zorgelijke ontwikkelingen binnen het Amerikaanse strafrechtssysteem

Als groot voorstander van een bredere en vooral interdisciplinaire kijk op ontwikkelingen binnen het straf(proces)recht en de strafrechtspleging, zijn mijn persoonlijke kanttekeningen bij *The Collapse* beperkt. Het belangrijkste bezwaar heb ik ten aanzien van de titel. Hoewel het zonder twijfel een titel is die aanspreekt en daarmee vanuit een commercieel oogpunt aantrekkelijk is, komt deze niet overeen met de these die Stuntz presenteert. Waar het woord *collapse* – instorten – duidt op een spontane niet te tegen te houden situatie (denk aan een gebouw dat instort), beschrijft Stuntz eerder op welke wijze het Amerikaanse strafrechtssysteem langzaam maar zeker – en dus niet plotseling en spontaan – uiteen aan het vallen is. Hij spreekt in het boek zelf dan ook niet van een *collapse* maar van een *unravelling*, letterlijk het geleidelijk aan ontrafelen van het systeem. Ook het feit dat Stuntz binnen zijn betoog wel degelijk met een aantal relatief concrete suggesties komt om dit proces van uiteenvallen te stoppen, lijkt moeilijk te verenigen met het idee van een *collapse*. Naast deze

minimale kanttekening bij de titel, heb ik een tweede – eveneens bescheiden – kanttekening bij de inhoud. Het boek is zo rijk aan informatie en detail dat het op onderdelen, lastig is om de hoofdlijn in het vizier te houden. Dit is in het bijzonder het geval wanneer Stuntz op uitvoerige wijze de historische context van de 'two migrations' (zie hierna) beschrijft evenals in zijn weergave van de rechtspraak van het Amerikaanse *Supreme Court*. *Less* zou in dit geval niet gewoon *more* maar *even more* zijn geweest.

Als gevolg van veranderingen binnen het strafrecht hebben openbaar aanklagers te veel macht gekregen en rechters, jury's en burgers te weinig, aldus Stuntz

3 De centrale these van het boek

Het centrale vertrekpunt van Stuntz is dat het Amerikaanse strafrechtssysteem is ontrafeld doordat verschillende veranderingen binnen het recht en de samenleving de democratische en rechtsstatelijke beperkingen die essentieel zijn voor het goed functioneren van dat systeem, hebben uitgehold. Als gevolg van veranderingen binnen het strafrecht hebben openbaar aanklagers te veel macht gekregen en rechters, jury's en burgers te weinig, aldus Stuntz. Door het machtszwaartepunt bij de aanklagers te leggen is er niet of nauwelijks controle op discriminatoir strafvorderlijk handelen of disproportionele straftoemeting. De burger heeft steeds minder inspraak in de wijze waarop het strafrecht ten uitvoer wordt gelegd. Als gevolg van een verlies van *local democracy* en een ondermijning van de individuele rechtsbescherming zouden de efficiëntie, 'kleurenblindheid' en effectiviteit van het Amerikaanse systeem ver te zoeken zijn.

Stuntz begint *The Collapse* met een beschrijving van de twee migratiegolven die zouden hebben bijgedragen aan een stijging van de criminaliteitscijfers in de Verenigde Staten

The dirty South?

Stuntz begint *The Collapse* (p. 15-40) met een beschrijving van de twee migratiegolven die zouden hebben bijgedragen aan een stijging van de criminaliteitscijfers in de Verenigde Staten. De eerste migratiegolf vond plaats tussen 1850-1920 als gevolg van een grote toestroom van immigranten uit Europese landen. Deze golf resulteerde in een kortdurende en milde stijging van de criminaliteitscijfers. Anders was dat bij de tweede migratiegolf die meer intern was: Tussen 1900-1970 trokken ongeveer zeven miljoen Afro-Amerikanen vanuit de zuidelijke staten richting de stedelijke gebieden in het noorden. De stijging in criminaliteit die deze golf tot gevolg had, is volgens de auteur langdurig en ernstig te noemen. Deze achtergrond van migratie en stijgende criminaliteitscijfers

6 Zie voor een kritische bespreking van de historische analyse van Stuntz bijvoorbeeld E. Dale, *The Journal of American History*, 2012-2, p. 615-616.

7 Recent onderzoek lijkt de beweringen van Stuntz ten aanzien van de overmatige focus van openbare aanklagers op drugsdelicten in plaats van geweldsdelicten in twijfel te trekken. Zie: J. Forman, 'Racial Critiques of Mass Incarceration: Beyond the New Jim Crow', *NYU Law Review* 2012-21, p. 46-47. Ook is de impact van harde straffen op de gevangenisstatistieken recentelijk ter discussie gesteld. J. Pfaff, 'The Causes of Growth in Prison Administration and Populations', 2012 beschikbaar via <http://ssrn.com/abstract=1990508>.

vormt de achtergrond van Stuntz' meer gefocuste analyse van de gevolgen hiervan voor de ontwikkeling en daarmee volgens de auteur ook het uiteenvallen van het Amerikaans strafrechtssysteem.

In zijn meeslepende analyse waarbij hij verschillende eeuwen Amerikaanse geschiedenis behandelt, beweert Stuntz dat de 19e eeuwse regionaal georganiseerde rechtssystemen het bewijs zijn van het onmiskenbare belang van juryrechtspraak. In de jaren tussen de *Reconstruction* (1865-1877) en de *Great Depression* (1929-1939) kenden het Middenwesten en het Noordoosten van de Verenigde Staten grote politiekorpsen, werden er veelvuldig *jury trials* gehouden en waren de criminaliteitscijfers en de gevangenispopulatie beperkt. Deze combinatie van factoren geeft volgens Stuntz blijk van een succesvol strafrechtssysteem. Het stond jury's vrij om tot een vrijspraak te komen op basis van morele gronden, omdat het de verdachte ontbrak aan het vereiste boze opzet (*malicious intent*). Het belangrijkste was echter dat politieambtenaren, openbaar aanklagers en juryleden doorgaans afkomstig waren uit dezelfde gemeenschappen als de daders en de slachtoffers. Dit met gevolg dat beschuldigen niet veroordeeld en beoordeeld werden door een strafrechtssysteem vol buitenstaanders, maar in plaats daarvan onder de ogen van hun 'gelijken' (hun *peers*) moesten komen. Degenen die het meest direct getroffen werden door de criminaliteit hadden daarmee eveneens het meeste zeggenschap binnen het strafrechtelijk systeem: lokale democratie ten voeten uit.

Het strafrechtssysteem in het Zuiden was in handen van degenen die het minste van het systeem gebruik behoeften te maken en geenszins afhankelijk waren van de rechtvaardigheid van het stelsel

Het rechtssysteem zoals dat in dezelfde periode gold in de zuidelijke staten stond in vele opzichten diametraal tegenover de situatie in het Noordoosten en het Middenwesten. Politiekorpsen waren een stuk kleiner, criminaliteitscijfers waren hoger en de gevangenis zaten een stuk voller. Het strafrechtssysteem in het Zuiden was in handen van degenen die het minste van het systeem gebruik behoeften te maken en geenszins afhankelijk waren van de rechtvaardigheid van het stelsel. De zwarte bevolking viel het meeste ten prooi aan de zuidelijke misdaad maar had desalniettemin geen enkele zeggenschap over of binnen het strafrechtssysteem. Deze groep was daarmee geheel overgeleverd aan de genade van blanke politieambtenaren, blanke openbare aanklagers en blanke rechters. Aan de hand van een uitgebreid jurisprudentieoverzicht toont Stuntz in *The Collapse* aan hoe politieambtenaren en openbare aanklagers een oogje toeknepen wanneer er bij misdrijven sprake was een blanke dader en zwart slachtoffer, terwijl blanke jury's zwarte daders zonder scrupules veroordeelden op basis van zeer gebrekkig en dun bewijs.

Het belang van local democracy

Stuntz ziet parallellen tussen het huidige moderne strafrechtssysteem en het harde en discriminatoire systeem zoals dat in de 19e eeuw gold in de zuidelijke staten. Als gevolg van een exponentiële groei van federale wet- en regelgeving, is het strafrecht en de tenuitvoerlegging daarvan niet louter een staatsaangelegenheid waarbij in belangrijke mate wordt vertrouwd op lokale actoren. Veel strafwetgeving op staats- en federaal niveau kent verplichte minimumstraffen. De wetgeving lijkt daarbovenop steeds minder ruimte voor interpretatie te bieden: aansprakelijkheid wordt steeds sneller aangenomen, ook zonder dat er overtuigend bewijs is van een *guilty mind (mens rea)*. Stuntz wijst erop dat, conform de gang van zaken in de zuidelijke staten in de 19e eeuw, verdachten – in het bijzonder afkomstig uit minderheidsgroeperingen – nog steeds worden beoordeeld en veroordeeld door 'buitenstaanders' in plaats van door gelijken. Dit zou schadelijk zijn voor de legitimiteit van het strafrechtssysteem.

Stuntz ziet parallellen tussen het huidige moderne strafrechtssysteem en het harde en discriminatoire systeem zoals dat in de 19e eeuw gold in de zuidelijke staten

Het feit dat de actoren binnen het strafrechtssysteem geen adequate weerspiegeling bieden van de diverse en multiculturele samenleving is volgens Stuntz onder meer het gevolg van het feit dat rechters, openbare aanklagers en juryleden middels provincie-brede verkiezingen worden verkozen. Dit met als gevolg dat minderheidsgroepen afkomstig uit de stedelijke gebieden die het meest getroffen worden door criminaliteit en daarmee ook door het strafrechtssysteem, doorgaans ondervetegenwoordigd zijn binnen het electoraat. Dit betekent dat blanke kiezers blanke openbare aanklagers zullen kiezen die zwarte verdachten vervolgen welke op hun beurt veroordeeld zullen worden door een blanke jury. Degenen die uiteindelijk de beslissing moeten vellen, hebben weinig vertrouwen in het functioneren van het strafrechtssysteem. Voor hen is criminaliteit in belangrijke mate een abstract fenomeen, een 'ver van hun bed show' waarover dan ook eenvoudig op een afstandelijke wijze, zonder gevoel van context en persoonlijke affiniteit, geoordeeld kan worden. Volgens Stuntz komt de stabiliteit maar met name ook de legitimiteit van het strafrechtssysteem onder druk te staan als gevolg van het gebrek aan lokale vertegenwoordiging van de – gekleurde – buurten die het meest gebukt gaan onder de hoge criminaliteit.

Te veel discretionaire ruimte en een ondermijning van de rechtsbescherming

De wijze waarop een jury wordt samengesteld is echter niet relevant wanneer niet of nauwelijks zaken zijn die middels een jury worden afgedaan. Stuntz wijst op het feit dat met de opkomst van de mogelijkheid tot *plea bargaining* juryzaken tot een zeldzaamheid zijn geworden. Bij *plea bargaining* komen de aan-

klager en verdachte in een strafzaak overeen dat de openbare aanklager in ruil voor een schuldbekenenis van de verdachte bijvoorbeeld een minder hoge straf zal eisen, of de verdachte niet voor alle mogelijke delicten zal vervolgen. De *plea bargain* is hiermee een middel om de gang naar de rechter, en daarmee ook naar een jury, te voorkomen. Deze buitengerechtelijke afdoeningsmodaliteit had oorspronkelijk tot doel om bij eenvoudige zaken de kosten van een dure rechtszaak te voorkomen en daarmee de efficiëntie van de rechtsgang maar ook de portemonnee van betrokken partijen te dienen. Deze oorspronkelijke doelstelling is tegenwoordig ver te zoeken, daar de *plea bargain* in de Verenigde Staten tot het centrale instrument is geworden om de schuldigen van de onschuldigen te scheiden. Zo is meer dan 95 procent van de veroordelingen voor misdrijven in de grootstedelijke gebieden het resultaat van een schuldbekenenis, een *guilty plea*. De institutionalisering van de *plea bargain* heeft volgens Stuntz geleid tot een systeem waarin de discretionaire bevoegdheid van de openbare aanklagers zwaarder weegt dan het recht.

De institutionalisering van de *plea bargain* heeft volgens Stuntz geleid tot een systeem waarin de discretionaire bevoegdheid van de openbare aanklagers zwaarder weegt dan het recht

Volgens Stuntz kunnen verdachten in de Verenigde Staten meer bescherming ontleen aan het formele strafrecht, het procesrecht, dan aan het materiële strafrecht. De procesrechtelijke bescherming volgt grotendeels uit de Amerikaanse grondwet en daarbij in het bijzonder uit het 4th Amendment (onredelijke fouilleringen, doorzoekingen en inbeslagnames), het 5th Amendment (*ne bis in idem* en het zwijgrecht), 6th Amendment (het recht op een openbaar proces en een spoedige procesgang, het recht op rechtsbijstand en het recht op getuigen en het horen van getuigen) en het 8th Amendment (geen excessieve boetes of wrede en ongebruikelijke straf). Middels het 14th Amendment – de *Equality Clause* – zijn deze rechten eveneens van toepassing op overheidsop treden. Ondanks deze procedurele bescherming pieken de detentiestatistieken sinds de jaren zeventig. Stuntz is van mening dat dat komt doordat zowel op het staatsniveau als op het federale niveau is getracht om door middel van aanpassingen in het materiële strafrecht deze procedurele rechtsbescherming voor de verdachte te omzeilen. Het strafrecht zou eerder sterkere materieelrechtelijke bescherming hebben geboden aangezien veroordelingen slechts mogelijk waren indien opzet, *mens rea*, bewezen was. Het bewijzen van *mens rea* is volgens Stuntz echter steeds makkelijker geworden door de reikwijdte van het opzet te herdefiniëren. *Mens rea* wordt hierdoor bijna automatisch bewezen. Bovendien kan door deels overlappende, sterk op elkaar gelijkende, strafbaarstellingen in het leven te roepen een verdachte op basis van één feitencomplex voor verschillende delicten vervolgd kan worden.

Een neerwaartse spiraal... of toch niet?

Hoewel het boek voor het grootste gedeelte een zorgwekkend beeld schetst van het Amerikaanse strafrechtssysteem, laat Stuntz de lezer niet achter met het gevoel dat er geen weg meer terug is uit de situatie van disproportionele (rechts)ongelijkheid en overmatig harde straffen. Het laatste deel van het boek (v.a. p. 283) staat namelijk in het teken van mogelijke oplossingen. Dit deel van *The Collapse* is overduidelijk het minst uitgedacht en uitgewerkt door de auteur hetgeen ook blijkt uit de beperkte theoretische inbedding. De oplossing voor het tegengaan van het verder uiteenvallen van het strafrechtssysteem is volgens Stuntz gelegen in een serie fundamentele hervormingen. Ik zal zijn belangrijkste voorstellen kort bespreken.

Het laatste deel van het boek staat in het teken van mogelijke oplossingen. Dit deel van *The Collapse* is overduidelijk het minst uitgedacht en uitgewerkt door de auteur hetgeen ook blijkt uit de beperkte theoretische inbedding

Zijn belangrijkste zorg is het al eerder genoemde feit dat burgers woonachtig in de meest criminele wijken en buurten doorgaans het minste betrokken worden bij de wijze waarop die criminaliteit wordt aangepakt of bij de wijze waarop het strafrechtelijke apparaat is ingericht en georganiseerd. 'If anything about American criminal justice needs changing, that does' (p. 287). Een deel van de oplossing voor dit probleem is volgens de auteur gelegen in meer investeren in *community policing*. Om dit te realiseren, is het volgens Stuntz noodzakelijk twee veranderingen aan te brengen in hedendaagse budgetteringsprocessen.⁸ Zo zou het grootste deel van de kosten voor het gevangeniswezen voor rekening van lokale overheden moeten komen, en niet langer voor rekening van de staten. Dit zou volgens Stuntz wellicht een positieve uitwerking kunnen hebben op vervolgings- en straftoemingsbeslissingen: de harde en lange gevangenisstraffen zijn immers direct financieel voelbaar op lokaal niveau. Daartegenover staat dat het juist financieel aantrekkelijker gemaakt moet worden voor lokale overheden om het politieapparaat uit te breiden, om op die manier daadwerkelijk vorm te kunnen geven aan het *community policing*. De staten zouden hiervoor volgens Stuntz juist dieper in de buidel moeten tasten.

Stuntz pleit ook voor een nieuwe benadering van de *Equal Protection Clause*⁹ waardoor het makkelijker zou moeten worden voor rechters om aandacht te besteden aan mogelijke discriminatie binnen de strafrechtspiegeling. Zo zou 'underpolicing of violent neighborhoods', als een schending van de grondwet moeten worden aangemerkt (p. 291). Tevens zou het voor verdachten eenvoudiger moeten worden om aan te tonen dat de vervolgings- of straftoemingsbeslissing mogelijk berusten op discriminatoire gronden en zouden openbare aanklagers verplicht moeten

8 William Stuntz maakte onderdeel uit van de *Law & Economics movement*, hetgeen zijn vrij 'economisch' geïntendeerde visie op de herformulering van het strafrechtssysteem mogelijk verklaart.

9 De *Equal Protection Clause* is vastgelegd in het 14th Amendment van de US Constitution en behelst de verplichting voor staten om alle personen vallend binnen hun jurisdictie gelijke rechtsbescherming te bieden.

worden aan te tonen dat hun strafeis consistent is ten opzichte van hetgeen geëist werd in vergelijkbare zaken.

Daarnaast is Stuntz van mening dat het van groot belang is om de praktijk van *plea bargaining* aan banden te leggen. Meer rechtszaken betekent ook meer juryzaken, en meer juryzaken betekent een grotere rol voor vertegenwoordigers van de bevolking en *community standards* binnen het strafrechtssysteem. Het herstellen van de *local democracy* binnen het strafrechtssysteem zou vervolgens verder gestimuleerd kunnen worden door ook uitdrukkelijk juryleden te werven uit de probleemwijken waar de criminaliteit hoog is en niet alleen maar uit de (blanke) buitenwijken. Tot slot zouden openbare aanklagers ook kleinere geografische gebieden moeten bedienen om op die manier naast *community policing* ook te investeren in het ontstaan van een praktijk van *community prosecuting*.

Waar Stuntz met zijn kennis, creativiteit en bereidheid om over nationale en disciplinaire grenzen te stappen dé aangewezen persoon zou zijn geweest om deze losse eindjes verder uit te denken, is dit helaas niet meer mogelijk

Waar Stuntz met zijn kennis, creativiteit en bereidheid om over nationale en disciplinaire grenzen te stappen dé aangewezen persoon zou zijn geweest om deze losse eindjes verder uit te denken, is dit helaas niet meer mogelijk. Daarmee ligt er mijns inziens een schone taak voor (straf)rechtswetenschappers wereldwijd om – met de door Stuntz' geboden mogelijke oplossingen als vertrekpunt – verder te discussiëren over en onderzoek te doen naar de wenselijkheid en haalbaarheid van zijn suggesties.

4 Tot besluit

Waar *The Collapse* op veel Amerikaanse Law Schools inmiddels tot de basisliteratuur behoort voor strafrechtelijk geïntereerde vakken over *race* en *criminal justice*, zou het boek mijns inziens ook verplichte kost moeten worden voor Nederlandse masterstudenten straf(proces)recht. Daar het boek zoals gezegd veel breder kijkt dan de juridische context, biedt het ook voldoende stof tot nadenken voor studenten politicologie, criminologie, geschiedenis en sociologie. Aangezien het binnen deze laatste vier disciplines van nature reeds gebruikelijker is om een internationaal perspectief te hanteren, richt ik mij in het navolgende in het bijzonder even tot de juristen.

Ondanks de grote verschillen tussen het Amerikaanse en het Nederlandse strafrechtstelsel is de tijd voorbij dat men onder verwijzing naar 'het nationaal unieke karakter van het recht' kan verantwoorden waarom een internationaal perspectief weinig relevant zou zijn. Deze redenering gaat, tot op zekere

hoogte, op voor specifieke (technische) veranderingen binnen het strafrecht en het strafprocesrecht. Maar wanneer men de stap waagt te nemen om van wat meer afstand te kijken naar de grote ontwikkelingen binnen (het denken over) het strafrechtssysteem is een internationaal macro-perspectief van groot belang.¹⁰ Wanneer we bijvoorbeeld kijken naar de ontwikkelingen binnen de strafrechtelijke criminaliteitsbestrijding en het daarmee samenhangende veiligheidsbeleid dan zien we dat veel ontwikkelingen zoals die zich op dit terrein in de Verenigde Staten hebben voltrokken met een vertraging van een kleine tien jaar uiteindelijk ook, al dan niet in afgezwakte vorm, in Nederland zichtbaar zijn.¹¹ Deze trend is overigens niet alleen zichtbaar op het terrein van het strafrecht(beleid) maar ook op het terrein van immigratierecht en -beleid.¹²

The Collapse zou mijns inziens ook verplichte kost moeten worden voor Nederlandse masterstudenten straf(proces)recht

Recente discussies binnen de Nederlandse strafrechtspiegeling laten duidelijke parallellen zien met centrale discussies die Stuntz in *The Collapse* aanzwengelt: de wenselijkheid van het invoeren van minimumstraffen en de OM-afdoening, evenals het mogelijk discriminatoir handelen van politieambtenaren bij de uitoefening van hun – toenemende – discretionaire bevoegdheden, om er maar een paar te noemen. Hoewel de juridische instrumenten die binnen deze discussies centraal staan – bijvoorbeeld specifieke bevoegdheden of strafbaarstellingen – wellicht niet volledig hetzelfde, of zelfs volledig anders, zijn vormgegeven in beide landen, laat *The Collapse* zien dat fundamentele vragen en discussies over de noodzaak, legitimiteit, effectiviteit en neveneffecten van ons strafrecht(stelsel) grensoverschrijdend zijn.

Naast een meer internationaal perspectief is er, zoals ik elders reeds heb betoogd, ook behoefte aan meer kwantitatief en kwalitatief empirisch geïnformeerde en geïntereerde (straf)rechtswetenschappers.¹³ *The Collapse* onderschrijft dit belang. Stuntz laat zien wat de meerwaarde is voor juristen en (straf)rechtswetenschappers om buiten de comfortzone van de eigen discipline te stappen. Juist om bredere trends en ontwikkelingen te duiden of om op mogelijke gevolgen en effecten te anticiperen. Dit is onmogelijk zonder afdoende (empirische) rekenschap te hebben van de politieke, sociale, demografische en culturele omgeving waarbinnen het recht functioneert. Tegelijkertijd laat Stuntz ook zien dat het voor niet-juristen die zich inhoudelijk begeven op het terrein van het veiligheidsbeleid en de criminaliteitsbestrijding noodzakelijk is om ook kennis te nemen van het samenspel tussen deze terreinen en de juridische kaders die daarbij een rol spelen.

Voor wie *The Collapse* nog niet heeft gelezen: wacht niet langer en laat je meeslepen door Stuntz' opzienbarende maar ook zorgwekkende these!

¹⁰Onder internationaal perspectief versta ik in deze bijdrage uitdrukkelijk niet een Europees perspectief. Dat is immers in toenemende mate zichtbaar vanwege de directe wisselwerking tussen nationale en Europese wet- en regelgeving.

¹¹Zie ook M.A.H. van der Woude, *Wetgeving in een Veiligheidscultuur* (diss. Leiden), Den Haag: BJu 2010; M.L. Koemans, *The War on Antisocial Behavior. Rationales underlying antisocial behavior policies. Comparing British and Dutch Discourse Analyses* (diss. Leiden), Amsterdam: Ponsen en Looijen 2011.

¹²Zie ook J.P. van der Leun, *Crimmigration* (oratie Leiden), Apeldoorn/Antwerpen: Maklu 2010; M.A.H. van der Woude, J.P. van der Leun & J.A. Nijland, 'Crimmigration in the Netherlands', *Law & Social Inquiry* (nog niet verschenen).

¹³M.A.H. van der Woude, 'Tegen Dovenmansoren? Een verkennend onderzoek naar percepties over de onderlinge communicatie tussen strafrechtswetenschap en wetgever met het oog op de kwaliteit van wetgeving', in: *De spanningsrelatie tussen feiten, wetenschap en wetgeving* (preadvies Vereniging voor Wetgeving en Wetgevingsbeleid), Nijmegen: Wolff Legal Publishers 2012, p. 1-72.